ומי מצית מוקמת לה לר' שמעון כר' עקיבא והא [א]תניא [א]הקדיש שלשה אילנות ממטע עשרה לבית סאה הרי הקדיש את הקרקע ואת האילנות שביניהם לפיכך כשהוא פודה פודה בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף [ב]פחות מכאן או יותר על כן או שהקדישן בזה אחר זה הרי זה לא הקדיש לא הקרקע ולא את האילנות שביניהם [ג]לפיכך[ב] כשהוא פודה פודה את האילנות בשוויהן ולא עוד אלא אפילו הקדיש את האילנות וחזר והקדיש את הקרקע כשהוא פודה פודה את האילנות בשוויהן וחוזר ופודה בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף מני אי (א) רבי עקיבא הא אמר מוכר בעין יפה מוכר וכל שכן מקדיש (ב) אי רבנן הא אמרי מוכר הוא דבעין רעה מוכר אבל [ג]מקדיש [ד]בעין יפה מקדיש אלא פשיטא רבי שמעון היא ורבי שמעון אליבא דמאן אי אליבא דר"ע הא אמר [ד]מוכר בעין יפה מוכר וכל שכן מקדיש אלא פשיטא אליבא דרבנן וקא סבר ר"ש (ג) כי היכי דמוכר בעין רעה מוכר מקדיש נמי בעין רעה מקדיש ומשייר ארעא ואלא

האילנות אבל הוקינו אין לו קרקע דומיא דבור ודות דאי נפיל הבור והדות ואי אפשר לתקנו אין לו עוד דרך. ומעיקרא נמי הוה ידעינן דאתא רב הונא לאשמועינן דאי נפלי הדר שתיל להו אבל גמרא לא הוה מסיק אדעתיה שיש שום חידוש בדברי רב הונא אלא האי ואפילו לר"ע כו' והלכך כיון דליתא להאי אפי' הוה פריך פשיטא: **ומי מצית מוקמת ליה ר"ש כר"ע.** ולמימר דבעין יפה מקדיש: **ג' אילנות.** חשיבי שדה האילן והקדיש קרקע עמהן כל הצריך ליניקתם. ובנטיעות מיירי דאילו באילנות זקנים אמרו בלא יחפור [לעיל כו:] דבית סאה צריך לשלשה: **ממטע י' לבית סאה.** דהיינו מאתן וחמשין לכל חד כדאמרן בלא יחפור (לעיל דף כו:). ולע"ג דלגבי מוכר שלשה אילנות אמרינן שיעורא לקמן בהמוכר את הספינה (דף פב:) והוא שנטועין מד' אמות ועד ט"ז התם בדעת מוכר תליא מילתא וזהו דעתו להקנות לו הצריך לו ללקיטת פירותיו ביניהן ומוצא להן כמלא אורה וסלו כדאמרי' התם אבל הכא ביניקה תליא מילתא: **ואת האילנות.** קטנים שביניהן: **וכשהוא פודה.** אינו צריך לפדות האילנות בשוייהן והקרקע כפי חשבון הכתוב בפרשה (ויקרא כז) ואם משדה אחוזתו יקדיש איש לה' והיה ערכך לפי זרעו זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף אלא הכל פודה ביחד לפי חשבון בית זרע חומר שעורים בנ' שקל כסף דהיינו לבית כור סלע ופונדיון לשנה שזהו חשבון נ' שקל כסף למ"ט שני יובל אלא שיש פונדיון יותר בשביל הכרע כדמפרש בערכין[ה] דהסלע לא הוי אלא מ"ח פונדיונין: **פודה בית זרע כו'.** דכתיב בקרא ואם משדה אחוזתו וגו' ואילנות בכלל שדה כדנפקא לעיל (דף סט:) מויקם שדה עפרון[ו]: **פחות מיכן.** חשיב יער וסופו ליתלש(ד): **או יותר מיכן.** אין הקרקע צריך להן והוי כמקדיש אילן אחד שאינו מקדיש קרקע וכי האי גוונא נמי תניא גבי מוכר ג' אילנות בפרק המוכר את הספינה[ז]: **בזה אחר זה.** לא היה דעתו להקדיש קרקע: **פודן בשוויהן.** כדין כל הקדש שלא נאמר חשבון חמשים שקל כסף אלא במקדיש שדה אחוזה אבל באילן בלא קרקע לא נאמר: ה"ג **ולא עוד אלא אפילו הקדיש את האילנות וחזר והקדיש את הקרקע כו'.** לא מיבעיא היכא דהקדיש את האילנות בזה אחר זה ושוב לא הקדיש את הקרקע דפודן בשוייהן אלא אפילו חזר והקדיש את הקרקע אחר שהקדיש האילנות בזה אחר זה שאינו פודם עם הקרקע דהא מעיקרא קדשו לדמיהן וכשהקדיש שוב את הקרקע צריך לפדות גם את הקרקע סלע ופונדיון לשנה לבד פדיון האילנות בשוייהן דשני הקדשות הן זה הוקדש לדמיו וזה לפי חשבון חמשים ואין לנו להפסיד הקדש דמי האילנות דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט[ח] ומשעה שהוקדשו ראויין לפדות בדמיהן בלא קרקע: **מני.** הך ברייתא דקתני פודן בשוייהן דמשמע דאפילו מקום האילנות לא הקדיש אלא בעין רעה הקדיש אילנות בלא קרקע היכא דלא הקדיש ג' ביחד: **אילימא ר"ע האמר בעין יפה מוכר.** וסבירא ליה דמוכר שני אילנות יש לו קרקע ללוקח דלית ליה מתני' דהמוכר את הספינה [לקמן פא.] דהלוקח שני אילנות בתוך של חבירו אין לו קרקע אלא רבנן היא כדפרישית לעיל[ט] וכל שכן לר"ע מקדיש ב' אילנות או ג' בזה אחר זה דיש לו מיהא להקדש מקום האילנות ויפדו אגב קרקע לפי חשבון בית זרע חומר שעורים: **ואי רבנן.** דפליגי עליה דר"ע היא דאמרי מוכר בעין רעה מוכר: **אבל מקדיש כו'.** כדקתני סיפא בד"א במוכר כו': **אלא פשיטא ר"ש היא.** דשמעינן ליה במתני' דמשוי דין מוכר כמקדיש[י] שלא הקדיש בור ודות וגת ושובך בכלל שדה ואשמועינן הכא דס"ל נמי דמכל וכל הוי מקדיש בעין רעה דהיכא דמקדיש אילן לא הקדיש מקומו: **ור"ש אליבא דמאן.** מרבותיו שהרי מתלמידי ר"ע היה כדאמרינן (יבמות דף סב: ע"ש) עד שבא רבי עקיבא אצל רבותינו שבדרום ושנאה להם רבי יהודה ורבי מאיר ורבי יוסי ורבי שמעון ורבי נחמיה כו': **אלא פשיטא אליבא דרבנן דר"ע היא.** והאי בד"א במוכר כו' רבנן דר"ש קאמרי ליה אבל לר"ש כי היכי דפליגי רבנן ור"ע במוכר פליגי נמי במקדיש וקסבר ר"ש דין גבוה לרבנן דר"ע כדין הדיוט(ה): **אף מקדיש נמי בעין רעה מקדיש.** אלמא לא מצית לתרוצי לעיל ר"ש אליבא דר"ע והדרן קושיין קמייתא לדוכתה דשמעינן ליה לר"ש דהמקדיש את השדה הקדיש חרוב משום יניקת שדה הקדש דלא שייר ארעא לעצמו לצורך החרוב אלא בעין יפה הקדיש וה"ה למוכר דשייר אילנות לפניו וקשיא לרב הונא. ומיהו לר"ש נמי קשיא דידיה אדידיה כדקפריך לקמן [ע"ב] דלעיל אמר עין יפה גבי הקדש והכא אית ליה עין רעה אך שיטת הגמרא עתה להקשות לרב הונא ומתכוין להעמיד קושיא ראשונה שתירץ(ו) רב הונא ואר"ש[כ] כר"ע ולא העמדנו דלית ליה הא דר"ע ותיהדר קושיא לדוכתה. ומשייר ארעא לא גרס דמשמע שמתכוין הגמרא להקשות דר"ש אדר"ש דהכא שמעינן ליה עין רעה והלכך משייר ארעא גבי מקדיש(ז) קרקע ושייר אילנות לפניו ולעיל שמעינן דלא שייר כדדייקינן מדקאמר הואיל ויונקין כו' דא"כ מאי האי דקאמר תו ואלא קשיא כו' אלא לרב הונא מקשינן כדפרישית:

והיינו

אילן ומשום הכי פשיטא ליה אלמא מסתברא דמשייר טפי קרקע בהדי אילן מדמשייר דרך בהדי בור ודות והא בלוקח הוי איפכא לרבי עקיבא דיש לו דרך כשקנה בור ודות וקנה אילן אין לו קרקע ואר"י דפשיטא ליה טעם דנחית לשיורא אליבא דרבנן אפילו בלא רב הונא ידעינן דטעם דנחית לשיורא מהני לרבנן לשייר קרקע בהדי אילן כמו דרך בהדי בור: **ואת האילנות שביניהם.** כגון אילנות סרק ומשום אותן אילנות לא חשבינן להו לגופין דכיון שאין טוענים פירות עומדים ליעקר טפי מן השאר כדאמרינן בהמוכר את הספינה (ח) היה אורז ביניהם מהו כו' א"ל קני פי' דלא חשיב לגופין: **אלא פשיטא אליבא דרבנן וקסבר כי היכי דמוכר כו'.** אבל כר"ע לא מצית לאוקמה דהא דכיון דנחית לעין יפה במוכר אית לן למימר דמקדיש בעין יפה טפי מקדיש אבל השתא דסבר כרבנן דלא נחתי כלל במכר לעין יפה אתי שפיר דלית ליה בהקדש נמי עין יפה: **מדמוכר בעין רעה מוכר מקדיש נמי בעין רעה מקדיש.** פירש רבינו שמואל דפריך לרב הונא דאמר לרבנן דמשייר קרקע בהדי אילן דהכא אשכח דר"ש סבר כרבנן ואפילו הכי לא משייר קרקע כשמשייר חרוב דקאמר דינקי משדה הקדש והא דקאמר אלא קשיא פירוש אדקשיא לן מר"ש לרב הונא תקשי לך דר"ש אדר"ש גופיה היכי מצי למימר כרבנן ותימה דהו"ל למימר וליטעמיך ועוד דמעיקרא פריך אי כרבנן פשיטא דמשייר קרקע בהדי אילנות לזרוע והשתא פריך דלרבנן נמי לא משייר קרקע דהא ר"ש כרבנן סבירא ליה ונראה לרבינו יצחק דלא פריך לרב הונא כלל אלא אדרבה בא לקיים דבריו הראשונים הא דאמרינן אפילו לרבי עקיבא כו' והכי קאמר ומי מצית מוקמת ר"ש כר"ע והא ע"כ ר"ש כרבנן ולרבנן פשיטא דמשייר ארעא כדקאמר לעיל וא"כ תקשי אדר"ש דהיכי קאמר ר"ש דינקי משדה הקדש אלא ע"כ ר"ש לדבריהם דרבנן קאמר וא"כ אתי שפיר נמי הא (ט) רב הונא דקאמר ואפילו לר"ע כו' דאתיא מילתיה דרב הונא אפילו כר"ע דלדידיה נמי לדבריהם דרבנן קאמר והא דאמר ואלא קשיא ה"פ ואלא קשיא דר"ש אדר"ש ומאי משני ורשב"א פירש דלא פריך אלא לרב הונא דאי לאו דרב הונא לא קשיא מידי דר"ש אדר"ש אלא משום דאמר רב הונא דאי נפלי הדר שתיל להו הוא דקשיא לן דר"ש אדר"ש דכיון דסבר ר"ש כרבנן א"כ לא ינקי משדה הקדש אבל אי אמרת דאי נפלי לא הדר שתיל להו אע"ג דר"ש כרבנן מ"מ ינקי משדה הקדש דכיון דאי נפלי מן ההקדש מאליו סתמא דמלתא דעתיה שיקדשו חרוב וסדן בהדי קרקע והיינו דקאמר ואלא קשיא כלומר לרב הונא דאמר אי נפלי הדר שתיל להו הדרא קושיא לדוכתה אמאי קאמר ר"ש הואיל וינקי משדה הקדש: **ומשייר ארעא.** פירש רבינו שמואל דלא גרסינן ליה ועל חנם פירש כן דמנא ליה דסבר דבעין רעה מקדיש אי לאו מהאי דקתני בזה אחר זה לא הקדיש קרקע והיינו דמשייר ארעא ולמאי דפרישית נמי בחזקת הבתים (לעיל דף לו:) דמוכיח דבעין רעה מקדיש מדלא קתני ברישא דפודה וחוזר ופודה יש לפרש נמי ומשייר ארעא כלומר דהא פשיטא לך לרבנן דמשייר והיכי קאמר ר"ש לעיל דלא משייר:

הכי

עין משפט נר מצוה

סז א ב מיי' פ"ד מהל' ערכין וחרמין הל' ח סמג עשין קלא ופ"ט בכ"מ:

סח ג מיי' שם הל' יח:

סט ד מיי' שם הל' טו:

◆

רבינו גרשום

והא תניא הקדיש שלשה אילנות שהן ממטע עשרה לבית סאה. כלומר שכן שיעור יש בין אלו ג' אילנות שאם היו עוד שבעה סמוכין לאלו בשטה אחת והיה הפרש בין כל אחת ואחת כמו שיש הפרש בין אלו ג' בין כאו"א היו תופשין הני י' מקום בית סאה וי' אילנות בתוך בית סאה מקרי שדה אילן: ה"ז הקדיש את הקרקע. כשיעור שמגיע לאלו אילנות מההוא בית סאה ואת האילנות קטנים שביניהן ואם הם שדה אחוזה והוא רוצה לפדותן קודם היובל פודה כשיעור זרע חומר וכו' ולפי השנים של יובל סלע ופונדיון לכל שנה: פחות מיכן. כלומר אם נטועין הן הני ג' בסמוך משיעור י' (אמות) לבית סאה או ביותר ריוח כשיעור ט' לבית סאה: או שהקדישן בזה אחר זה. הני ג' אילנות לא הקדיש הקרקע ולא האילנות שביניהן דבפחות מכאן יער מקרי ולא שדה אילן וביותר על כן שדה לבן מיקרי ולא שדה אילן: וכשהוא פודן. האילנות אינו פודן אגב קרקע כשיעור זרע חומר שעורים אלא בשווייהן פודה האילנות בלבד: ולא עוד. כלומר לא מיבעיא היכא דהקדיש בזה אחר זה דלא הקדיש לא את הקרקע ולא את האילנות שביניהן וכשהוא פודה אינו פודה אלא האילנות שהקדיש לחודייהו אלא אפי' הקדיש את האילנ' ואח"כ הקדיש הקרקע כו': בשווייהן. כשהן שוין ולא יותר: מני. הא ברייתא דערכין: אילימא ר"ע. דמתני' הא קאמר מוכר וכו' וכ"ש מקדיש. והכא קתני להיכא דהקדיש האילנ' לא הקדיש קרקע אלמא דהמקדיש בעין רעה מקדיש: והא אמר' רבנן במתני' אבל מקדיש בעין יפה מקדיש כדקתני' במתני' המקדיש את השדה הקדיש את כולה משום דבעין יפה מקדיש: אלא פשיטא. הא מתני' ר"ש דקתני במתני' המקדיש את השדה לא הקדיש אלא חרוב וסדן שקמה אבל בור ודות לא הקדיש משום דמקדיש בעין רעה מקדיש וקסבר ר"ש המקדיש חרוב וסדן שקמה לא הקדיש קרקע. והאי דקאמר לעיל הואיל וינקי משדה הקדש היינו כשהקדיש השדה: ור"ש אליבא דמאן. דעתו נוטה: אילימא אליבא דר"ע וכו' אלא פשיטא אליבא דרבנן. דאמרי מוכר בעין רעה מוכר והכי ס"ל לר' שמעון מדמוכר בעין רעה מוכר מקדיש נמי בעין רעה מקדיש ומשייר קרקע משום הכי להיכא דהקדיש את האילנות לא הקדיש את הקרקע דהמקדיש בעין רעה מקדיש ומתני' דערכין ר' שמעון היא:

מסורת הש"ס

א) ערכין יד., ב) בכ"י ליתא למיבת לפיכך וגורס וכשהוא פודה. דק"ס, ג) [מנחות קח: ערכין יד.], ד) [לעיל לג. וש"נ], ה) [בכורות נ.], ו) [בראשית כג.], ז) [לקמן פג.], ח) [קידושין כח:], ט) [עי' ד"ה הי"ו], י) צ"ל מקדיש כמוכר. רש"ש, כ) צ"ל ר"ש. רש"ש.

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' מני אי נימא ר"ש וכו': (ב) שם ואי רבנן: (ג) שם וקא סבר ר"ש דין גבוה כדין הדיוט מה דין הדיוט מוכר בעין רעה מוכר: (ד) רשב"ם ד"ה פחות מיכן וכו' וסופו ליתלש כדי לשתלן יפה הס"ד: (ה) ד"ה אלא פשיטא וכו' כדין הדיוט מה דין הדיוט מוכר בעין רעה מוכר אף מקדיש נמי כנ"ל והד"א: (ו) בא"ד שתיכן לרב הונא וכו': (ז) בא"ד גבי מקדיש ולעיל שמעינן כנ"ל ותיבות קרקע ושייר אילנות לפניו נמחק: (ח) תוס' ד"ה ואת וכו' בהמוכר את הספינה דף פ"ג ע"ב היה אורז ביניהם מהו כו' א"ל קנה וקנה פי' דלא חשיב לגופין: (ט) ד"ה מדמוכר וכו' שפיר נמי הא דרב הונא:

◆

מוסף רש"י

הקדיש שלשה אילנות. נטועין ומפוזרין כסדרן, ממטע עשרה לבית סאה. שאם היו עשרה מפוזרין כסדרן אלו היו מחזיקין בית סאה, וי היה דין נטיעת אילנות ולא קרקע [illegible] להם, לפיכך אם הקדישן הרי זה הקדיש קרקע שביניהם (ערכין יד.). פחות מכאן. אם נטועין בפחות ממטע עשרה לבית סאה או ביותר מיכן, אין [illegible] נטיעת אילנות הם ולא הקדיש אלא אילנות וכשהוא פודה פודה בשויהן (שם). בזה אחר זה. לא הקדיש קרקע שאין קנין קרקע אלא בג' אילנות כדאמר בב"ב (שם). ולא עוד. כלומר ולא זו בלבד נפדין בשויהן שאין עמהן הקדש קרקע כלל, אלא אפילו הקדיש את האילנות, שלא נשאר נטועים כסדר, וחזר והקדיש את הקרקע, דאיכא למימר ליפרקה אגב אילניה, אפילו הכי הואיל ולא קדשו יחד פודה אילנות בשויהן והקרקע נפדית בית זרע חומר שעורים חמשים שקלים (שם).